

Veerle Solia

Van: Mediadoc <fa634702@skynet.be>
Verzonden: vrijdag 14 september 2012 15:26
Aan: Mediadoc
Onderwerp: Groene Belg 776: Stoa / ESM / Klimaat / Lezersreacties / Veevoeder & landbouwpolitiek, een geschiedenis

De Groene Belg 776

Onafhankelijk Belgisch e-dagblad - 14/09/2012 - 15 pagina's

Stoa / ESM / Peeters II verdrinkt klimaatbeleid / Lezers / Veevoeder & landbouwpolitiek, een geschiedenis

Marcus

Aurelius

EDITO

De Stoa & Marcus Aurelius In het licht van de eeuwigheid ...

- "VRT en Woestijnvis ruziën over toegang tot VRT-archief": is dat archief niet van ons allen ?
- "België moet weer 4,6 miljard euro extra besparen in 2013": voor wie, voor Duitse en andere banksters ?
- Ongerustheid over de toekomst van Limburgs grootste en (Ford-)fabriek: waarom nog meer auto's maken ?
- Ene Hans Otten heeft iets uitgespookt en voert daarmee al dagen de lijst van meest gelezen Krantenkoppen-artikels aan.
- Moslims lijken wereldwijd weer te willen bewijzen hoe vredelievend hun godsdienst is: moeten er dan echt na iedere cartoon of film over hun moordende profeet Mohammed - hij roeide de joodse stam van de Banoe Qoerayza uit - nieuwe mensenlevens geslachtefferd worden aan een onbestaand godsspook ?
- Een Antwerpse NVA-kandidate vergeleek op Facebook illegalen met vogels in de winter: als je ze voedert, blijven ze komen. NVA-districtslijsttrekker Zuhail Demir vroeg prompt de vergelijking te verwijderen, maar de meerderheid van de reacties op HLN.be, vond dat de vrouw - om in dierentermen te blijven spreken - "een waarheid als een koe" verteld had.

En hoe zou het ondertussen gesteld zijn in Syrië ? Nauwelijks of geen Krantenkoppen erover op vrijdagochtend. Rudi Vranckx zal ter plekke iets spectaculairs moeten meemaken voor er weer een pershond naar opkijkt.

Het valt niet altijd mee elke dag het wereldnieuws te verteren. Soms kan een mens er best eens een filosofisch boek bij halen, zoals bijvoorbeeld de "**Persoonlijke notities**" van Marcus Aurelius. Het betreft een boekje dat deze zeer plichtsbewuste Romeinse keizer voor zichzelf schreef, om zich staande te houden in de moeilijke functie die hem opgedrongen was. Een boekje vol stoïcijns inzichten om het leven, onze medemensen en onszelf aan te kunnen.

In haar begeleidend voorwoord bij de tekst van Marcus Aurelius schreef Simone Mooij-Valk: "In de antieke filosofie ligt het accent bij het zoeken naar waarheid en deugd, altijd op kennis en, zeker bij de Stoa, op **redelijkheid**. Voor de christenen waren daarentegen geloof en openbaring de hoogste waarden. Hun verwerping van de rede als richtsnoer kan bij een stoïcijner als Marcus weinig begrip gevonden hebben. In de tweede eeuw werd door de Romeinen uit de hogere standen het christendom, juist door zijn irrationalisme, nog algemeen beschouwd als dwaasheid en een verderfelijke bijgeloof van onontwikkelde lieden". En dan moesten Mohammed, Bhagwan en andere 'profeten' nog ten tonele verschijnen ...

Een paar inzichten/wijsheden nu uit de notities van Marcus waar we allen iets kunnen aan hebben:

- "Verlies is niets anders dan **verandering**."
- "Wie gezien heeft wat nu is, heeft alles gezien."
- "Bedenk **dat wat in je binnenste verborgen zit, de kracht is die aan de touwtjes trekt**. Dat is de motivering, dat is het eigenlijke leven. Dat is, als ik het zo mag zeggen, de mens zelf."
- "Het leven is een strijd en een verblijf in een vreemd land. Wat kan ons een veilige doortocht geven ? Enkel en alleen **de filosofie**. Die bestaat erin de god in je binnenste ongeschonden en ongedeerd te bewaren, boven gevoelens van genot en pijn te staan, niets zomaar te doen, niet te liegen en te huichelen, het niet nodig te hebben dat een ander iets doet of laat. (...) En bovenal de dood in vredige gezindheid af te wachten, in de overtuiging dat die niets anders is dan het uiteenvallen van de elementen waaruit ieder levend wezen is samengesteld. (...) Dat is volgens de natuur en wat volgens de natuur is, is nooit slecht."
- "Democritus zegt: '**Onderneem weinig, als je onbekommerd wil leven**'. Zou het niet beter zijn te doen wat nodig is en wat de redelijke keuze is van een van nature sociaal schepsel, zoals de rede het verkiest. Want dat geeft een onbekommerd gevoel, niet alleen doordat je goed handelt, maar ook doordat je weinig onderneemt. Want iemand die het meeste van wat wij zeggen en doen achterwege laat omdat het niet nodig is, zal meer vrije tijd en gemoedsrust genieten. Daarom moet je je bij alles afvragen: is dit wel nodig ? En je moet niet alleen onnodige handelingen achterwege laten, maar ook onnodige voorstellingen vermijden. Want dan zullen ook geen overbodige handelingen daar het gevolg van zijn."
- "Stroming en verandering vernieuwen de kosmos aan één stuk door. Waarom zou men in die stroom waarin niets kan blijven staan, bijzondere waarde hechten aan één van de dingen die voorbijvliegen ?

Het zou zijn alsof iemand genegenheid opvatte voor een voorbijvliegende mus, maar ondertussen is het diertje al uit het zicht verdwenen."

Deze korte reeks citaten doet aan de rijkdom van het boek onrecht aan, maar geeft toch al een idee van wat je er in vinden kan. In de tekst van Marcus zelf zowel als in de in- en uitleidende teksten. Iets mooi dat je in de voetnoten vind, is de **fabel van Aesopus**. Die vertelt hoe een veldmuis zijn eenvoudig maar rustig leven op het land prefereert boven de met onrust en gevaar gepaard gaande weelde die de stadsmuis hem te bieden heeft.

'Sub specie aeternitatis'

Als ik het boek van Marcus weer eens ter hand neem lees ik ook altijd een krantenartikel dat Luc Devoldere schreef toen uitgeverij Ambo in 1995 de "Persoonlijke Notities" heruitgaf. Devoldere heeft het daarin over hoe "de stoïcijnen de truks en methoden uitgewerkt hadden om **overeind te blijven als alles in elkaar stuikt**, om zich te vermennen als de passies dreigen te overheersen". Nu schuift men die modellen opzij. "De tol van de emotionele verschraving die de Stoa doet betalen, weegt te zwaar." Maar in de notities van Marcus zie je een man die voor zichzelf schreef, een boekje vol met antwoorden die hij graag bij de hand had als keizer van een wereldrijk die dagelijks ontelbare beslissingen moest nemen met onvoorzienbare gevolgen.

Marcus gebruikt daarbij **de magie van het woord** om de slijtage van het leven te lijf te gaan. Filosofie is voor hem een wapen en een geneesmiddel.

Het **analyseren**, het opsplitsen der dingen is essentieel. Ontleed alles in zijn onderdelen en wat voor waarde of macht heeft het dan nog ? Neem afstand, verhef je boven de dagelijkse sleur. '**Sub specie aeternitatis**': wat is nog belangrijk "in het licht van de eeuwigheid" ? Haast niets. De dingen waar je vandaag om treurt, ben je meestal morgen weer rats vergeten. En zo bereikt de stoïcijn de 'adiaphoria', de 'superieure onverschilligheid'.

Een toestand die niet belet dat je zoals Marcus, toch kan genieten van de kleine mooie dingen in het leven, maar zonder er weer afhankelijk van te worden.

Marcus schreef vanuit het lot dat hem toebedeeld was om keizer te worden waarbij hij dan nog gedwongen was ook een groot deel van zijn tijd door te brengen in legerkampen aan de grenzen van het rijk. Grenzen die bedreigd werden door Germaanse stammen die zelf opgejaagd werden door grote migraties van andere volkeren die uiteindelijk niet te controleren bleken. Negentien jaar lang nam Marcus het keizerschap waar, en "hij deed dit,

naar het oordeel van de geschiedenis behoorlijk" schreef Devoldere. In Rome is nog een ruitersstandbeeld van hem bewaard gebleven - het enige dat uit de oudheid overblijft. "Met een machteloos gebaar strekt hij de hand uit over een onbestuurbare stad. Een mooi symbool." (jpe)

EUROPA / OPINIE

Op de RTBF straalde journalist François De Brigode toen hij kon melden dat niets nu nog het ESM - het zogenaamd Europees Stabiliteits Mechanisme - in de weg staat. Dit naar aanleiding van het groen licht voor het ESM door het Duits Grondwettelijk Hof. Geen woord over de kritische bedenkingen van het Hof. Gelukkig brengt de Nederlander Rudo de Ruijter die het ESM-bedrog al langer opvolgt, wel die kritische bedenkingen op zijn webstek www.courtfool.info. Hier zijn commentaar bij de uitspraak:

ESM: Uitspraak Grondwettelijk Hof Karlsruhe

Het Duitse Grondwettelijk Hof in Karlsruhe heeft in zijn uitspraak van 12 september 2012 **condities gesteld aan de ratificatie van het ESM-verdrag door Duitsland**. Enerzijds moet vastgelegd worden, dat zonder toestemming van de Duitse vertegenwoordiger de betalingsverplichtingen van Duitsland niet verder gaan dan het bedrag dat bij aanvang is vastgelegd. Anderszijds moet door middel van internationaal bindend recht zeker gesteld worden, dat de clausules van [artikel 32.5 \(onschenbaarheid ESM-documenten\)](#), [34 \(zwijgplicht\)](#) en [35.1 \(immunititeit\)](#) geen belemmering vormen voor een goede informatie aan de Bundestag en de Bundesrat. ([link naar uitspraak](#))

Het zijn dus de punten in het ESM-verdrag die de democratie ondermijnen, die er voor Duitsland uit moeten.

Dit zijn trouwens ook de punten waarover minister de Jager de Nederlandse Kamer voorgelogen heeft door te beweren, dat het parlement betrokken zou worden in alle belangrijke besluiten van het ESM en dat verhoging van het maatschappelijk kapitaal niet mogelijk was zonder toestemming van het parlement. (Ze zouden eens moeten leren lezen.)

Merk op, dat het Bundesverfassungsgericht met deze uitspraak ook president **Barroso** van de Europese Commissie **te vlug af** is geweest. Barroso werkt aan een **project om alle EU-verdragen zodanig te wijzigen, dat overal waar sprake is van unanieme besluitvorming, dit vervangen wordt door meerderheidsbesluiten**. Zo kunnen dus veel landen - vooral de kleinere - tegen hun wil gebonden worden aan besluiten van andere landen. (Het ESM is nu nog een internationaal verdrag, maar de omzetting van het ESM in een EU-verdrag staat ook op het verlanglijstje van de Europese Commissie.)

Duitsland zal dus ook in de toekomst veto-recht houden.

Bij het ESM hopen ze de opgedragen aanpassingen nu razendsnel in orde te maken, zodat ze in oktober van start kunnen gaan. In ieder geval voordat de andere ESM-leden zich gaan bedenken en dezelfde rechten als

Duitsland eisen. Maar welke landen hebben nu nog iets te eisen? Steeds meer eurolanden zitten nu al diep in de financiële problemen. Ze hebben nog niet door dat de euro niet de oplossing is, maar de oorzaak.

Rudo de Ruijter

MILIEU

Regering Peeters II laat klimaatbeleid verdrinken

BRUSSEL, 30 augustus 2012 -

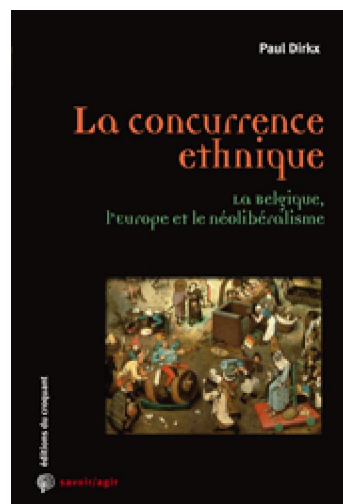
Het Vlaamse klimaatbeleid is een flop.

Dat concludeert de milieubeweging op basis van niet eerder vrijgegeven cijfers van VITO, de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek. Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt, WWF en Greenpeace konden de hand leggen op een studie waaruit blijkt dat **de uitstoot van broeikasgassen**, de belangrijkste oorzaak van de klimaatverandering, zo goed als **niet afneemt**. Volgens de studie zal Vlaanderen al vanaf 2013 de Europese emissiereductie doelstellingen niet meer kunnen nakomen met het huidige klimaatbeleid. De verenigingen formuleren 11 beleidsvoorstellen voor het nieuwe Vlaamse klimaatbeleidsplan 2013-2020 die de negatieve trend kunnen doen keren.

Het volledige dossier kunt u hier lezen, op de webstek van vzw Natuurpunt:

http://www.natuurpunt.be/nl/vereniging/actua/regering-peeters-ii-laet-klimaatbeleid-verdrinken_814.aspx

LEZERSREACTIES

"De etnische concurrentie"

Vooreerst melden dat een sympathieke lezer van dit ezine die het niet alleen bij woorden laat maar ook financieel jaarlijks een flinke duit in de zak doet, de jongste dagen meerdere Groene Belgen naar zijn **kennissenkring** heeft doorgezonden met de oproep tot abonneren. Want - zo stelt hij - "De Groene Belg moet zowat de enige, de laatste kritische bron zijn die in het **Vlaamse Medialandschap overgebleven is**." Als de berichten die van links en rechts toekomen, juist zijn, zal dat van dat "enige" over afzienbare tijd nog wat meer kloppen ook.

Dan naar de discussie naar aanleiding van het boek "**Le concurrence ethnique**" van Paul Dirx. Gisteren ging het over de vraag van lezer Pascal Versavel of het de Franstaligen niet geweest zijn die de tweetaligheid van België afwezen. Tegenvraag: welke Franstaligen? Daar hernemen we de discussie. Vervolgens komt Etienne Vermeersch tussen op deze zin die ik voortvarend neergepend had dat "Etienne Vermeersch, Lucifer vergeve het hem, op dat punt is blijven steken in ressentimenten van het begin van de 20ste eeuw." De twee lange antwoorden die ik Pascal V. en Etienne V. toezond, krijgt u hier ingekort tot de essentie. (jpe)

Franstaligen en tweetaligheid ?

Uiteraard ging het om de Franstalige **elite**: de magistratuur, de ambtenarij. Maar het blijft een lacune in jouw artikel. Als je met die zaken **geen rekening houdt**, krijg je **geen inzicht** in de historische psychologische processen die nog altijd spelen en de vlaamse beweging nog steeds drijven. Net zoals er een dag zal komen dat de huidige Vlaamse arrogantie tegenover de Walen als een boemerang zal terugkeren.

Is het niet typisch dat jij gewoon Frans spreekt in Limbourg en geen faciliteiten als mensenrecht eist?

Wat Vermeersch betreft: het gaat ressentimenten van de jaren '80 toen hij samenwerkte met Franstalige academici rond de abortuswetgeving. Je moet het hem misschien beter zelf eens vragen.

groetjes, pscl

Zo beknopt mogelijk **antwoord: OK**, je moet daar inderdaad mee rekening houden. vg, jp

Mijn beste Jean-Pierre,

Het is mogelijk dat ik ben blijven steken in ressentimenten van het begin 20ste eeuw. Maar ik moet toch enkele zaken preciseren. Eigenlijk ben ik pas geboren in 1934; over het begin van de 20ste eeuw kan ik dus weinig vertellen. Wel ben ik persoonlijk in de tweede helft van de 20ste aantoonbaar benadeeld geworden op basis van mijn taalachtergrond. En, als ik me tot *het laatste decennium van die eeuw beperk en het eerste van de 21ste eeuw*, kan ik aanstippen dat ik in *openbare* gebouwen in Brussel, waarin ik aan een debat of lezing moest deelnemen, herhaaldelijk geconfronteerd ben geweest met een infobalie die exclusief Franssprekend was en mij niet kon uitleggen waar mijn vergadering doorging.

In het **Raadgevend Comité voor Bio-ethiek**, waarvan ik voorzitter geweest ben, heb ik moeten vaststellen dat mensen van universitair niveau, **ook (Brusselse) jonge mensen, niet in staat waren zelfs een passieve kennis van het Nederlands te laten blijken**. Dat had tot gevolg dat in de beperkte commissies, waar er geen simultaanvertaling was, bijna altijd Frans gesproken werd. Ikzelf heb vele tientallen sneuvelteksten opgesteld in het Frans, om de anderen ter wille te zijn. *Nooit heeft een Franstalige een sneuveltekst in het Nederlands opgesteld*. Ik heb dat altijd zonder morren gedaan; *maar ik blijf het onrechtvaardig vinden*.

In de plenaire zittingen luisterde omzeggens geen enkele Vlaming naar de vertaling; maar meer dan de helft van de Franstaligen zetten hun koptelefoon op. Dat zijn maar enkele voorbeelden. Ik ben ervan overtuigd dat **mensen die minder goed Frans kennen zich in zulke situaties gediscrimineerd voelen; en dat is, in de 21ste eeuw, onduelbaar**.

Met vriendelijke groet,

Etienne Vermeersch

Antwoord: In een antwoordmail schetste ik over een halve pagina Etienne Vermeersch hoe het contact met Frantaligen - Brusselaars vooral, maar ook Luikenaren zoals broers Dardenne en anderen - bij mij tot het omgekeerde "sentiment" leidde. Van een flamingant een Belgicist en liefhebber van de Franse cultuur geworden.

En dan ging het zo verder:

Jij schrijft terecht: "Ik ben ervan overtuigd dat mensen die minder goed Frans kennen zich in zulke situaties gediscrimineerd voelen; en dat is, in de 21ste eeuw, onduelbaar."

Inderdaad, wat doen we daar aan ? Alles scheiden, opsplitsen zodat we elkaars talen nog minder nodig hebben, nog minder leren én als we ze dan toch nodig hebben - want je kan al de Franstaligen toch niet deporteren naar la France ? - dan gebeuren er trein- en andere ongelukken.

Of gaan we in het onderwijs en thuis de nodige inspanningen voor allen doen, aan beide kanten van het taalgordijn ? En dan lukt het zelfs om bij mensen die de andere taal haten (zoals bij mij geval was) dat te doen omslaan in een vrolijke meertaligheid. Zeker als er van jongsaf mee begonnen wordt. En dan plukken we daar ook met zijn allen de vruchten van.

VG, JP

INTERNATIONAAL

Gisteren gaf Luc Vankrunkelsven inzicht in de wereldvoedselhandel, vandaag zet hij aan de hand van de geschiedenis van het veevoeder, uiteen hoe het mondiale landbouwbeleid evolueerde. Ogenopenend !

Veevoeder en landbouwpolitiek, een geschiedenis van afhankelijkheid

"Informatie presenteert een breder beeld. Informatie gaat niet alleen over wat recent gebeurd is, maar ook over wat in het verleden plaatsvond. Ze verbindt de puntjes van het nieuws, zodat je het besproken onderwerp kunt bekijken binnen een ruimere context van verbindingen en patronen. En dat kan ertoe leiden dat we de oorzaken achter de feiten gaan begrijpen." Columnist Hajrat Mumtaz in de Pakistaanse krant Dawn, mei 2009.

Een probleem in ruimte en tijd

Als we een probleem hebben, dan situeren we dat best in tijd en ruimte. Aan de 'ruimte' geef ik niet zo veel aandacht, want het is overduidelijk: de ruimte waarin het veevoer verhaal zich afspeelt zijn enerzijds de productielanden Verenigde Staten, Brazilië, Argentinië, Paraguay, Bolivia. Anderzijds zijn er de importlanden: Europa, Japan, China. En uiteraard zijn er de oceanen, waar de schepen elkaar kruisen. In de nacht.

Soja en maïs zijn op zich geen 'probleem'. Soja is al 5000 jaar een heilige plant in China. Maïs is dat al duizenden jaren in Mexico en Midden-Amerika. Nee, **het probleem is het internationaal veevoedersysteem** dat twee wondere planten op een haast perverse manier aan elkaar koppelt. Verwerpelijk is ook dat het grootste volume van beide teelten in de muilen van kippen, kalkoenen, eenden, varkens, runderen, vissen verdwijnt. Voor soja is dat zelfs tot 90 % van het eiwitrijke sojameel. Van de gehele sojaboon gaat wereldwijd 70 % naar het veevoer.

19e eeuw: de verre wortels van wat zich later aandient

Als we aan soja en maïs denken, dan komt ons **monocultuur** voor de geest. Monocultuur is door de 'modernisering' en mechanisering een veralgemeend verschijnsel, maar toch ook weer niet zó nieuw.

Europa leerde in de 16e eeuw vanuit het Andesgebergte **de aardappel** kennen. Het zou tot de 18e eeuw duren, eer de Europeanen de patat begonnen te eten. Al vlug werd het dé basiskost van de armen: aardappelen en ajuinen, zoals in Brazilië rijst en bonen. Met het verschil dat de combinatie rijstbonen veel voedzamer is. Van de 19e eeuw kennen we het gekende schilderij 'De aardappeleters' van Vincent Van Gogh en de aardappelcrisis (fytoftora) in Ierland. Het Ierse platteland was voor een groot deel in handen van Britse grootgrondbezitters en het bestond vooral uit schapen en monocultuur aardappelen. Door de allesvernietigende aardappelcrisis stierven 1 miljoen Ieren van de honger. Twee miljoen **Ieren emigreerden** – vooral - naar de Verenigde Staten: op zoek naar voedsel, toekomst en geluk. De familie Kennedy was één van de bekendste families onder hen. Nadien sloeg de aardappelziekte over naar het continent. Italianen, Duitsers, Polen, Oekraïners zouden vooral naar Zuid-Brazilië emigreren. Vanwege de uitzichtloze armoede en honger (o.a. de aardappelziekte) verhuisden tussen 1846 en 1924 vijfenvijftig (55!) miljoen Europeanen naar de Amerika's, Australië, Nieuw-Zeeland, zuidelijk Afrika en Siberië.

De ex-Ieren begonnen als gek het binnenland van de VS te koloniseren. Vanaf 1850 werden ze echter al afhankelijk gemaakt van de stoomtrein, de havens en de stoomschepen van de **familie Cargill**. Ze konden niet anders dan hun graan goedkoop aan die ene opkoper met internationale logistiek verkopen. Die dumpte het graan op de Europese markt, met een enorme landbouwcrisis tot gevolg. Vele boeren trokken als goedkope werkrachten naar de fabrieken in de steden. Anderen emigreerden ook naar de 'Nieuwe Wereld'. Met de industriële revolutie kende Europa vele liberale regeringen, die belang hadden bij lage voedselprijzen voor de slecht betaalde arbeiders. Ze ondersteunden de eigen landbouw niet. Uit de crisis ontstonden de grote **boerenbonden**, die nadien zélf onderdeel van het landbouwprobleem werden (1).

Van die 19e eeuw komt de Amerikaanse idée-fixe dat zij **de 'roeping hebben om de wereldbevolking te voeden'**. Eind 20ste – begin 21ste eeuw hoor je dezelfde propaganda over een haast 'religieuze' roeping in Brazilië: "Wij hebben de roeping om de wereldbevolking te voeden. En we hebben grond, water en zon genoeg om er nog ethanol en biodiesel voor de motor bij te nemen."

Tweede helft 19e eeuw is ook het tijdsgewricht dat de twee conflicterende visies van **Justus von Liebig** en **Julius Hensel** de gemoederen beroerden. Tot op vandaag baseren de chemische industrie en de conventionele landbouw zich op de eerste figuur, terwijl de tweede systematisch wordt doodgezwegen. Nochtans zou zijn chemieloze landbouw met hoge productie de 21ste opgewarmde eeuw frisse soelaas kunnen brengen.

Chemische oorlog - chemische landbouw

Wat na de Pruisische oorlog schuchter begon, zette zich na de Eerste Wereldoorlog door. Voor het eerst werd er in een oorlog veel chemie gebruikt. Uitgerekend in België, aan de IJzer, werd die vreselijke oorlog jarenlang uitgevochten. Na het conflict waren er wel chemische fabrieken, maar was er geen afzet voor chemie. Geen nood: blijkt dat zulke fabrieken kunnen ingezet worden, **of voor chemische oorlog, of voor chemische landbouw**. De chemie werd nu massaal omgezet voor landbouwgebruik, met als gevolg dat de twintiger jaren

een voedseloverschot kenden met kelderende prijzen. Dat werd één van de hoofdoorzaken van de economische depressie van de jaren '30 van de twintigste eeuw.

Waarom zoveel voedsel? Als je voor het eerst op een humusgrond chemische meststof brengt, dan verbrandt die humus en krijg je heel hoge opbrengsten. Na twee, drie jaar is er dan een terugval. Maar ondertussen zaten we dus in de gekende depressie en het waren Amerikaanse economen (en géén landbouwingenieurs!) die bedachten: 'We moeten de landbouw dringend herstructureren'. Zo groeide het idee om **vlees te gaan produceren op basis van veevoer**, want als je gewoon voedsel produceert, dan kan je veel minder verdienen dan wel met veevoer. 'Ração = redução dos alimentos': 'Veevoeder is een reductie van voedingsmiddelen'. Toen was het nog zo, dat je 10 kg. veevoer nodig had voor 1 kg. vlees. Als je vandaag 100 kg. soja teelt, dan heb je ongeveer 40 kg. eiwitten, waar je 4 kg. vlees kan van 'maken'. Omzetting naar kippen zou nog efficiënter zijn. Het huidige veevoer bevat een veelheid aan partikeltjes eiwit en energie, afhankelijk van de wereldmarktprijs op het moment van de grondstoffenaankoop.

Koppel soja-maïs

Anno 1928 werd de **hybridisering** uitgevonden en in 1935 stond de VS al vol met hybride maïs. Het was dan ook de hybride maïs die een belangrijk instrument werd om de depressie te overwinnen. Tot aan de Eerste Wereldoorlog was 28 % van de landbouwgrond in de VS bestemd voor trekdieren. Die grond kwam vrij door de snelle mechanisering. Het koppel soja-maïs was dé oplossing om dat gat op te vullen. Maïs zou voor energie zorgen. Soja zet zich vooral na de Tweede Wereldoorlog door en levert de eiwitten. Bovendien kan soja gratis stikstof in de bodem brengen. Interessant, want de paardenmest viel weg. De teelt van soja en maïs is vlot mechaniseerbaar. De max is natuurlijk dat er meer aan kapitaalaccumulatie kan gedaan worden met veevoederproductie dan wel met voedselproductie. De productie nam jaar na jaar toe. In de lijn van de 19e eeuwse exportroeping moest de buitenlandse markt blijvend bezet worden. Parallel met de veevoederhegemonie, gebaseerd op soja-maïs, kwam de **industrialisering van voedsel** volop op gang. De Amerikaanse auteur Michael Pollan wijst er terecht op dat de Westerse keuken eenzijdig gedomineerd en verengd wordt door allerlei afgeleiden van soja, maïs, tarwe en rijst. Het is de bron van heel wat Westerse **gezondheidskwalen** (2).

Van rode over groene naar transgene revolutie

Na de Tweede Wereldoorlog zette de chemisering zich door, maar de wetenschap stond toen verder met de moleculaire chemie. De **chemische bestrijdingsmiddelen** konden aanrukken. Want wat gebeurt er, als je chemische stikstof aan een plant toevoegt? De plant heeft een toename aan aminozuren, wat de insecten verhevigd doet toeslaan.

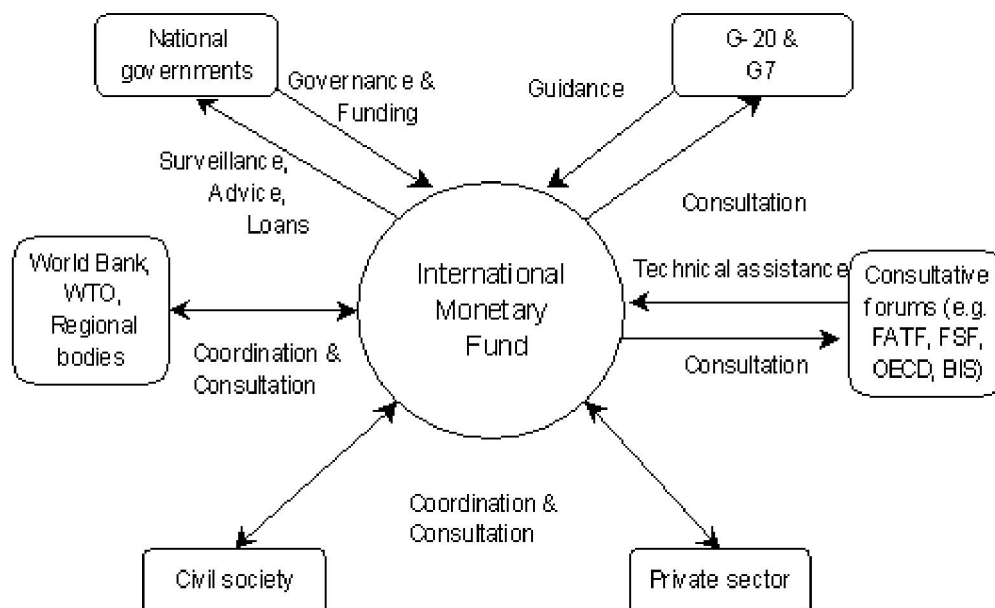

Uiteindelijk is het op basis van de kapitaalsvermeerdering die de economen in de jaren '30 bedachten, dat in de jaren '60 **de Groene Revolutie** gestoeld is. Het is een logisch doortrekken van de economische, niet zozeer landbouwkundige, logica uit de dertiger jaren. Historisch gezien kwam de 'Groene' Revolutie wel handig uit als een soort **contrarevolutie op een dreigende 'Rode' Revolutie**. In Latijns-Amerika klonk sinds de jaren '50 een

sterke roep om eindelijk landhervorming te realiseren. In de context van de Koude Oorlog was dat gevaarlijk voor de belangen van de VS en voor de privileges van de elites in de diverse landen. Zo werd de Braziliaanse dictatuur in 1964 geïnstalleerd, twee jaar na het sleuteljaar 1962 (zie kader 'Amerika-Europa'). De deal tussen de VS en Europa zou al vlug voor een aanzuigeffect vanuit Latijns-Amerika zorgen. Voor **Monsanto en co** zijn het grootse perspectieven: de jaren '60-70 worden getekend door de Vietnamoorlog en Monsanto's legendarische Agent Orange. De Groene Revolutie zou een prachtig afzetgebied worden van chemie in de landbouw, gekoppeld aan superzaden van het eigen concern. De weldaden van deze chemiereus begonnen trouwens al veel eerder. Denk maar aan de PCB's. Ze mogen dan al jaren verboden zijn, ze besmetten nog voor 1000 jaar onze zeeën. Ze stapelen zich op in het vet van de vissen en, bij consumptie, in de mens.(3)

Amerika-Europa; de deal van 1962.

Sinds de tweede helft van de 19e eeuw zijn de Verenigde Staten constant op zoek naar buitenlandse markten. Na de Tweede Wereldoorlog in de 20ste eeuw zagen ze de kans schoon om menslievendheid en commercie optimaal te combineren. Europa lag op apegapen en had hongervinters gekend. **Het Marshallplan** schold de schuldenlast van de jaren '30 kwijt en draineerde heel wat dollars over de oceaan: om de Europese economie terug op te bouwen. Tegelijk zorgde dit plan voor een extra economische ruimte om de volgende decennia Amerikaanse producten af te zetten. Het eerste luik van het Marshallplan was dan ook voedselhulp: goed voor de hongerende Europeanen, goed voor de Amerikaanse graanoverschotten.

Tegelijkertijd werd anno **1944** in **Bretton Woods** de triniteit '**IMF-Wereldbank-GATT**' opgericht. Landbouw werd officieel buiten het GATT-systeem gehouden. Dat zou duren tot aan de Uruguay-ronde (1986-1994). In deze ronde werd GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) vanaf 1995 in **WTO** omgevormd: World Trade Organisation.

In **1957** werd de **EEG** (Europese Economische Gemeenschap) opgericht: eerst 6 landen, dan 12, 15 en 18 landen om uit te monden in de Europese Unie met 25 en uiteindelijk 27 landen. Het cement in de onderhandelingen en in de opbouw van de Europese Gemeenschap/Unie was het GLB, het Gemeenschappelijk **LandbouwBeleid**.

Europa wilde zijn eigen landbouw heropbouwen en beschermen. Het Marshallgeld zorgde mee voor een versnelde technisering en chemisering van de landbouw. Amerika aanvaardde de protectie op één voorwaarde: Europa moet de import toelaten van oliehoudende gewassen, zonder tarieven in de havens en zonder quotum. Dat werd binnen de GATT de deal van de Dillon-ronde (1960-1961). De **Dillondeal** trad in werking vanaf **1962** (het jaar dat in Brazilië de eerste 'Havaianas' gelanceerd werden) en deed in Europa de import van veevoedergrondstoffen stijgen van 10 miljoen ton naar 50 miljoen ton vanaf 1992. Hiervan zijn anno 2009 39 miljoen ton soja. Gaandeweg, als resultaat van de Groene Revolutie, werd dat 20 miljoen ton Braziliaanse soja (4). In de Uruguay-ronde heronderhandelde de Europese Unie niet het akkoord van 1962, dat nochtans voor veel onevenwicht op het Europese platteland zorgt. Integendeel, Europa aanvaardde zelfs het Amerikaanse dictaat dat de EU maximum 4.934.700 hectare oliehoudende zaden mogen subsidiëren. De **EU blijft zo structureel afhankelijk van import van externe plantaardige eiwitten**. Opmerkelijk is dat zowel in 1962 als anno 1992 alleen maar sprake is van 'oliehoudende gewassen', terwijl niet zozeer de olie in het geding is, maar wel het

veevoer! Gevolg is dat momenteel slechts 1 % van het Europese landbouwareaal eiwitten oplevert. Terwijl soja te goedkoop binnenkomt, werden in Europa tot 1992 wel de spilproducten tarwe, rundvlees en zuivel ondersteund. In de loop der jaren verdween dan ook de eigen (duurdere) tarwe uit het veevoer, die op zijn beurt op de wereldmarkt gedumpt wordt. Sinds de tachtiger jaren is dat jaarlijks zo'n 20 tot 30 miljoen ton. Het is export, maar eigenlijk 'geïmporteerde export', omwille van de 50 miljoen ton graanvervangers die van elders worden ingevoerd.

Deze éne politieke beslissing van **1962 ontwricht tot op vandaag het Europese landbouwbeleid, verscheurt het Europese platteland** met hoge concentraties aan vee rond de havens en met tal van ecologische problemen, zorgt voor een **dumprelatie** van Europa door zijn overschotten op de wereldmarkt. Wanneer wordt deze cirkel ooit doorbroken? Blijft de zogenaamde 'rebalancing' een taboe totdat de opwarming van de aarde ons eindelijk tot andere keuzes dwingt?

De instrumenten van de 'Revolutie' in Brazilië waren vooral: alweer soja en maïs. De Braziliaanse boeren hadden voorheen al sinds mensenheugenis tal van maïsvariëteiten: sementes crioulas. Ze werden razendsnel door de **hybride maïs** gemarginaliseerd. De soja trok samen met de chimarrão van de Gaúchos hogerop: van Rio Grande do Sul via Santa Catarina en Paraná naar Mato Grosso do Sul en Mato Grosso. In deze laatste deelstaat zit sinds begin 21ste eeuw het grootste productievolume. Diezelfde eeuw ontmoeten vlees en auto elkaar in de sojaboon: het **sojameel voor het veevoer**, de **soja-olie voor de biodiesel**. De deelstaten Tocantins, Piauí en Maranhão worden in versneld tempo vol gepland, omdat de haven van São Luis het dichtst bij Europa en Japan ligt. Deze keer zijn het niet alleen de Europese kippen en varkens, maar ook de roep om 'groene' biodiesel die de caboclocultuur (5) in snel tempo marginaliseert. Bovendien krijgt de **suikerrietteelt** er een tweede jeugd: door de internationale roep om ethanol, alweer voor de motor. De Cerrado (Braziliaanse savanne) wordt tegen de klok omgeploegd en ingezaaid. Het nieuwe treinspoor van Tocantins naar de haven van São Luis moet er voor zorgen dat ethanol, biodiesel en sojameel voor veevoer zo snel mogelijk in Europa geraken.

Een extra aanzuigefect voor Braziliaanse soja zijn: het blijvend verzet van de Europese consument tegen GGO's; omwille van de Gekke Koeienziekte, sinds 2001 het verbod van beendermeel in het Europese veevoer; China dat steeds meer dierlijke eiwitten begint te eten en dat sinds 2001 lid werd van de wereldhandelsorganisatie WTO. Sinds 1997 met de 'Wet Kandir' kunnen soja en andere onverwerkte of halfverwerkte commodities (bv. papierpulp van eucalyptus) Brazilië uit zonder heffingen. De grote vier bulkbedrijven, Cargill en co, betalen dus **noch belastingen bij export vanuit Brazilië, noch heffingen bij import in Europa**. Aracruz en co met hun export van pulp voor de papierindustrie en de agronegócio worden van deze wet dagelijks beter, maar de Braziliaanse schatkist ontvangt voor de internationale transacties geen real. Er wordt ook minder arbeid geschapen dan bijvoorbeeld in Argentinië, waar soja en andere producten wel meer verwerkt worden. Zo worden er in dat land meerwaarde en arbeid gecreëerd. Reden? Bij export van zowel verwerkte als onverwerkte producten wordt er aan de Argentijnse staat belasting betaald. De Braziliaanse soja wordt voor een groot deel in Amsterdam en Gent verwerkt. Winst wordt vooral aan de Europese kant van de oceaan gemaakt. Het levert er ook wat arbeid op, die anders mensen in Brazilië aan een baan zou geholpen hebben. Waar wachten de Brazilianen eigenlijk op om deze agronegócio-wet in vraag te stellen?

Begin jaren 2000 werd de Braziliaanse soja nog als ggo-vrij beschouwd. Heel wat Amerikaanse soja in de Europese havens werd dan ook vervangen door Braziliaanse. De **ggo-realiteit** is in Brazilië ondertussen serieus veranderd. De wetten werden aangepast op maat van Monsanto. De afzet richting China-Europa-Japan is verzekerd. Het ggo-verhaal is een logisch hoofdstuk in de industrialisering van de landbouw, ten dienste van de kapitaalsaccumulatie voor een kleine minderheid. Ten koste van een meerderheid van boeren, consumenten, biodiversiteit, ecosystemen, 1 miljard mensen met honger.

Hoge dollar en politieke maatregelen om uitvoer te garanderen

De 'roeping' van de VS 'om de wereld te voeden' is constant op zoek om zijn **afzetmarkten** uit te breiden. **Als de dollar hoog** staat, wordt de roeping **bedreigd**. Dat was het geval in 1954 en in 1985. Opvallend is dat deze situatie **tot ingrijpende politieke beslissingen** leidt, die nagenoeg heel de wereldbevolking raken.

- **1954:** de Public Law 480 wordt afgekondigd. Het programma heet '**Food for Peace**'. Het is op zijn minst cynisch te noemen, want de 'vrede' wordt opgelegd via het graan. Te vergelijken met 'Brood en spelen' van de Romeinen, 2000 jaar geleden. Niet het Ministerie van Landbouw of van Handel, maar de State Department (Ministerie van Buitenlandse Zaken) en de President himself beslissen over de voedselhulp. Dat duidt op het politieke karakter van het graanwapen. In de feiten werden heel wat volkeren in het Zuiden afhankelijk gemaakt van het zoete brood van het Noorden. Zeker tussen zwart-Afrika en Amerika-Europa is er een antropologisch conflict tussen het meer zure voedsel van de eigen cultuur en het zoete voedsel van het Noorden. Terwijl Kongo of Senegal geen tarwe kunnen telen, staat het na meer dan 50 jaar 'Food for peace' netjes om met Frans brood onder de arm in Kinshasa te flaneren. Terwijl heel wat volkeren wel hun maïsproductie hadden, werden ze bestookt door en afhankelijk gemaakt van Amerikaanse hybride maïs. De laatste jaren wordt plots door de kreet om 'groene' energie tot 30 % van de Amerikaanse maïs in ethanol omgezet. Die recente ommezwaai in het roepingsverhaal is een belangrijk element van de voedselcrisis in 2008.

- **1985:** het systeem van prijsondersteuning wordt afgebouwd en gedeeltelijk vervangen door **inkomenssteun aan de boeren**. De fel bekritiseerde subsidies, zeg maar. Lage grondstoffenprijzen voor de agro-industrie zijn verzekerd. De uitvoer kan verder gaan en dat ónder de productieprijs, terwijl de Amerikaanse boeren worden bijgepast. Onmiddellijk hebben dan de VS in de Uruguay-ronde van de GATT (1986-1994) hun geweer van schouder veranderd. In de feiten waren de GATT toen nog een onderonsje tussen de VS en de EU, al zaten de andere landen er formeel bij. De regels van de GATT werden decennialang op het lijf van de Amerikaanse en Europese belangen opgesteld. Met de Uruguay-ronde eisten de VS dat landbouw en voedsel eindelijk volledig in de ideologie van de GATT zouden worden opgenomen. Bovendien zou het op basis van hun systeem moeten: prijsondersteuning zou onwettig worden; inkomenssteun zou binnen het kader van de GATT kunnen.

In **1992** zwichtte de Europese Unie met de **McSharry-hervorming**: het Amerikaanse systeem werd overgenomen, de gegarandeerde prijzen werden afgebroken en gedeeltelijk gecompenseerd door rechtstreekse subsidies aan de boer (6). De hervorming in de EU maakte de weg vrij voor een akkoord in de GATT. De hele wereld werd en wordt geconfronteerd met dalende prijzen, omwille van de dumpingprijzen van de VS, gekoppeld aan subsidies voor de eigen boeren. Voorwaar bijzonder interessant voor de internationale agroindustrie/voedingsmultinationals, op zoek als ze zijn naar lage grondstofprijzen. Rijke landen zoals de VS en de EU kunnen voorlopig nog subsidies geven aan hun boeren, maar een land als Malawi kan alleen maar aan prijsondersteuning doen en zijn buitengrenzen beschermen.

Prijsondersteuning wordt illegaal en de structurele aanpassingsprogramma's van het IMF zorgden er in de jaren '80 al voor dat de **grenzen opengingen** voor producten uit het Noorden en dat de eigen landbouw op het cashcropspoor richting export werd gezet. Om de schulden af te betalen. De GATT-afspraken binnen de nieuwe WTO zouden deze dwang om de grensbescherming af te bouwen, nog versterken.

De laatste jaren kalft de hegemonie van de Amerikaanse graanhandel wat af. Vooral Rusland, Oekraïne, maar ook de Europese Unie nemen geleidelijk de rol van wereldmarktleider over.

1973: de ultieme graanroof van de groten

Er valt nog heel wat te vertellen over cruciale data. Ik zal me beperken tot het legendarische jaar 1973. Dat tijdsgewricht is bekend om het begin van de eerste **petroleumcrisis**, maar ook voor een acuut **granentekort** op

de wereldmarkt. Blijkbaar gaan pieken in de chronische voedselcrisis, die onze wereld teistert, samen met hoge petroleumprijzen. Dat was alleszins in 1973 en anno 2008 het geval. Voor beide crisissen speelden uiteraard nog meer factoren mee. Voor 1973 waren dat grote overstromingen en misoogsten in de Amerikaanse Mississippi-vallei. Gelijktijdig bestelde de voormalige Sovjetunie veel tarwe. De prijzen schoten pijlsnel de lucht in. De Verenigde Staten zetten bovendien een rem op hun fel bevochten export. Niet dat de boeren zoveel beter werden van deze plotse prijsstijging. Het graan was al geoogst en verkocht. De astronomische winsten streken de vier grote graanmultinationals op: **Cargill, ADM, Bunge, Dreyfus**.

Ondertussen in Brazilië? Dat subcontinent zat midden in zijn Groene Revolutie. Het exportembargo van de VS kwam er als een Godsgeschenk. De opmars van soja en andere granen ging in Brazilië in een versneld tempo door. Om het gat in de wereldmarkt op te vullen. Is het toevallig dat het nationaal onderzoekscentrum voor de landbouw, **Embrapa**, in 1973 werd opgericht? Het Empraba dat onmiddellijk met het moeilijke werk begon om sojazaden te veredelen, die in het tropische Amazonegebied zouden kunnen gebruikt worden!

Het vervolg van het verhaal kennen we

Ondertussen in Europa? Aan de andere kant van de oceaan geraakten we door de plotse Amerikaanse stop op de export van veevoedergrondstoffen acuut in de problemen. De Europese Gemeenschap besepte plotsklaps hoe afhankelijk ze gemaakt werd door de Dillonakkoorden van 1962. Daarom werden boeren opnieuw gesteund om eigen eiwitten te telen. De Amerikanen zagen dat met lede ogen aan en slaagden er half jaren '80 in om de subsidies op de teelt van eigen eiwitten te doen stoppen. Gevolg: een **grote terugval van Europese eiwitten**, want de soja van overzee komt veel goedkoper binnen dan dat boeren op eigen bodem proteïnen kunnen telen. Nochtans zijn er tal van alternatieven mogelijk: gras-klaver, lupinen, hennep, erwten en bonen, amarant, etc. Zelfs de sojaproductie in Italië daalde zienderogen, omwille van de onrechtvaardige concurrentie van overzee (geen heffingen bij uitvoer in Brazilië; geen heffingen bij invoer in Europa; prijzen bepaald op de graanbeurs van Chicago op maat van grootschalige productie, in een spel van speculaties en internationale geldbeleggingen). Nochtans heeft Italië per hectare de hoogste sojaopbrengst ter wereld.

Eiwitten: uitdaging voor de 21ste eeuw

De laatste vijftig jaar verdubbelde de wereldbevolking, maar de consumptie van dierlijke eiwitten verviervoudigde. De bevolkingsdruk zal de volgende decennia waarschijnlijk stijgen tot 8 à 9 miljard mensen. De consumptie van vlees zal tegen 2050 weer verdubbelen, want Azië begint meer dierlijke eiwitten te eten. De doorsnee Chinees at twintig jaar geleden 20 kilogram vlees per jaar. Vandaag is dat 50 kg per jaar, maar het gaat over 20 % van de wereldbevolking met maar 6% van het wereldlandbouwareaal en 6 % van het beschikbare zoete water. Daar Brazilië zon, grond en zoet water in overvloed heeft, voel je deze consumptieveranderingen in Azië onmiddellijk op het Braziliaanse platteland! En waarom zouden de Chinezen geen vlees mogen eten, als de gemiddelde Europeaan, Amerikaan, Braziliaan, Argentijn overdadig vlees mag/kan eten?

Tot en met India, dat omwille van het hindoeïsme al duizenden jaren vegetarisch is, begint de McDonalds-cultuur binnen te treden. India heeft binnen 20 jaar meer inwoners dan China en beschikt in verhouding over nóg minder grond. Alle **ecologische alarmsignalen** in India staan nu al te knippen.

Er zijn tal van **uitdagingen voor de 21ste eeuw**: 'Hoe gaan we om met het blauwe goud, het water?'; 'Hoe gaan we onze energieverkwistende maatschappij ombouwen en het klimaat voor de toekomstige generaties wat afkoelen?' Om er maar enkele te noemen. Laat er ons maar gerust aan toevoegen: 'Hoe gaan we ons verhouden tot dierlijke en plantaardige eiwitten?' Bovendien heeft deze uitdaging alles te maken met het water-, energie- en klimaatvraagstuk.

Luc Vankrunkelsven

Brussel, 22 mei 2009,

Internationale dag van de biodiversiteit.

Voor België zie: '100 jaar boeren' van Daniël Demblon, Jan Aertsen e.a., Epo, 1990.

Michal Pollan, In Defense of Food: An Eater's Manifest. Portugese versie: Michal Pollan, Em defesa da comida. Um manifesto. Rio de Janeiro, 2008. Nederlandstalige versie: 'Een pleidooi voor echt eten', De Arbeiderspers, 2008.

Zie de zeer openbarende film 'The World According to Monsanto', www.youtube.com

Over de gevolgen van '1962', zowel voor Europa als Brazilië, lees de gezamenlijke tekst van Fetrat-Sul/Cut en Wervel: 'Uitwisselingsproject: WTO en voedselstromen Brazilië-Europa', Chapecó, 2005. Met analyse en alternatieven.

Caboclo's: vier eeuwen oude cultuur, afstammelingen uit een mengeling van Portugezen kolonistoren en inheemse volkeren.

'Het McSharryplan, gekaderd in de doelstellingen, achtergronden en evolutie van het E.G.-landbouwbeleid. Wervel, november 1992.

De Groene Belg-Abonnement

Voor ieder met beperkt budget: 10 tot 25 Euro / jaar

Gewoon abonnement: 50 Euro / jaar

Steunabonnement: 75 of 100 of ... Euro / jaar

Abonnement te betalen op BE13-4253-1567-1139 - BIC: KREDBEBB

van vzw Mediadoc, Broux 73, 4830 Limbourg www.mediadoc.be - www.degroenebelg.be

*De Groene Belg is een onafhankelijke uitgave van vzw Mediadoc. Voor alle correspondentie:
mediadoc.diva@skynet.be*